

Provst Faltin: Ja, ja, vi er alle arvtagere, og der er sket meget før os.

Ja, sagde Fridfeldt, der er sket meget før os. Det er stort at måtte tage arven op ...

Mon der findes noget større end at være præst?

Bo Giertz, Stengrunden

Flemming Baatz
Kristensen

TUNGER AF ILD og dog prædiken mild

Erfaringer og refleksioner fra 41 års præsteliv

Lohse

Indhold

Forord 9

Første del

Min vej til præstegerningen	15
Præst i København – Vigerslev Kirke	39
Præst i Aarhus – Sct. Pauls Kirke	57
Præst i storbyen	113

Anden del

Hvad er en præst?	159
Præstens åndelige liv	197
Præstens fristelser og dyder	213
Den sårede præst – den sårbare præst	231
Præsten og visionen for kirken og menigheden?	247
Præsten og forkyndelsen	265
Præsten og liturgien	285
Præsten og undervisningen	309
Præsten og sjælesorgen	325
Præsten og de kirkelige handlinger	335
Præsten og folkekirken	355
Præsten, tiden og evigheden	387

Navneregister 397

Litteratur 399

Om forfatteren 415

Forord

Jeg har valgt at skrive denne bog, ganske enkelt fordi jeg synes, at jeg har modtaget så meget godt og lært så meget af andre. Andres livs- og troshistorier har altid givet mig meget. Gennem livet har jeg lyttet til og lært af mange gode præster og lægfolk. Jeg står virkelig på skuldrene af dem. Og de spiller kraftigt med i det, jeg fortæller. Herudover deler jeg selvfølgelig også mine egne erfaringer, refleksioner og meninger om forskellige teologiske og pastorale emner.

Jeg har altid været optaget af pastorallæren. Jeg har nok altid tænkt pastoralteologien som et nøglefag i teologien, fordi det er her teori og praksis mødes. Her handler det om, hvad teologi er, og hvordan vi formidler og forvalter det ind i menneskers liv. Jeg underviste i pastorallære på Menighedsfakultetet i 80'erne. Derudover har jeg gennem årene delt en del af det med yngre præster og stud.theol.'er, som bruger mig som mentor. Jeg har også fungeret som åndelig vejleder for nogle menigheder.

Jeg har – med et lån fra DDS 291,2 – kaldt bogen *Tunger af ild og dog prædiken mild*. Det kan synes prætentivt, men det er jo netop det, vi i menigheden beder Helligånden om at skabe, og som ikke mindst dens præster må bede om: »giv dem, du salver og sender«. Denne salme synges således ofte og med god grund til ordinationer og kan være en del af selve ordinationsliturgien. Det har altid været min bøn og mit ideal, at jeg som præst måtte præges af Åndens tunger af ild og dog prædiken mild.

Jeg fortæller først min egen historie frem til, at jeg blev præst – altså min baggrund og min vej til præstegerningen. Herefter fortæller jeg lidt om de to steder, jeg har været præst, og kommer med nogle overvejelser om at være præst i storbyen.

Disse tre indledende kapitler giver forståelseshorisonten for de pastoralteologiske artikler og essays med kapitlet om at være præst i storbyen som en overgangsartikel. I de kapitler, hvor jeg fortæller min historie, berører jeg også indimellem emner, som jeg siden behandler lidt mere udførligt.

I bogens anden del følger derefter en række refleksioner over forskellige områder i præstetjenesten, hvordan jeg nu forstod det og så det.

Jeg forsøger at forholde mig kritisk til det, jeg har gjort, og stiller nogle gange spørgsmål ved, om det nu også var det rigtige at gøre. Jeg søger at undgå, at det bliver en to do-bog. Det undgås ikke helt, men *take it or leave it*.

Jeg skriver ud fra den begrænsning, at jeg aldrig har været præst på landet eller i forstæder, men alene i landets to største byer, København og Aarhus, så min horisont er alene storbyen.

Mit mål er at give det gode pastorale stof, som jeg selv har modtaget og praktiseret, videre til dem, der er præster nu eller på vej til at blive det, og søge at bidrage til en sund og fylldig kaldsforståelse og være med til at give dem ideer, blod på tanden og vigtige perspektiver til pastoral selvbesindelse til gavn for fællesskabet med menigheden og i tjenesten.

Jeg håber også, at mange andre vil læse med – ikke mindst folk i menighederne med tanke på deres præster og hvad det vil sige at være menighed. Alt sammen til overvejelse, selvran-sagelse, inspiration og med- og modspil.

Da jeg skrev mine bøger om kirkeåret¹, søgte jeg altid at være opmærksom på, hvad kirkeårets tekster og perioder

1 Flemming Baatz Kristensen, *På pilgrimsrejse i kirkeåret I* (Fredericia: Lohse, 2020) samt *På pilgrimsrejse i kirkeåret II* (Fredericia: Lohse, 2021).

Forord

havde at sige til mig som præst. Derfor kan man i disse bøger rundt omkring finde ganske meget stof til overvejelse, og man kan bruge registeret som en guide til at se, hvad kirkeåret siger om at være præst.

Både kirkeåret og Bibelen kan faktisk læses og erfares som en pastorale for præster...

En særlig tak til min gode ven helt tilbage til Hirtshalsårene, pastor emer. Niels Jørgen Kobbersmed, som har gennemlæst næsten hele bogen, til min kollega ved Sct. Pauls Kirke, Daniel Hougaard, som har læst flere kapitler, og det samme gælder biskop emer., ph.d. Steen Skovsgaard og cand. theol. ph.d. Jens Linderoth.

Tak for alt det, I har påpeget og udfordret mig med. Tak også til den lange række personer – ingen nævnt, ingen glemt – som jeg har rådført mig med omkring enkelte kapitler, og som er kommet med gode input, som har kaldt på eftertanke, og til alle, som, jeg har stillet spørgsmål til og bedt om hjælp fra.

Tak også til min studiekammeret og ven, pastor emer. Børge Rasmussen for oversættelsen af Bo Giertz' prædiken for præster: *Præsten stående over for evigheden*. En særlig tak til forlagsredaktør Jacob Bank Møller for dit store arbejde med teksten, alt det du har påpeget, og din fasthed og venlige måde at være på. Det er en glæde igen at arbejde sammen med dig.

Ansvaret for resultatet er naturligvis mit og ikke andres.

Tak for økonomisk støtte til denne udgivelse fra »Jens og Karin Trollér Mikkelsens Fond«.

Risskov, 29. juni 2023, Peters og Paulus' dag
Flemming Baatz Kristensen

Første del

Min vej til præstegerningen

Jeg er født i Hirtshals den 14. september 1953 og boede der de første 20 år af mit liv. Jeg havde mine forældre og to yngre søskende. Vi havde det rigtig godt. Da jeg begravede min far i 2017, som den sidste af mine forældre, sagde jeg, da vi tre søskende forberedte hans begravelse: »Jeg synes, vi har haft en lykkelig barndom.« Det gav mine søskende mig ret i. En lykkelig barndom, intet mindre. En atmosfære af tryghed, glæde, frihed og omsorg. Måske blev vi forkælet. Jeg tror, min mor, der havde slidt og slæbt som den ældste i sin søskendeflok, ville, at hendes børn ikke skulle det.

Men mor og far gik aldrig i kirke eller til kristelige møder. De var som en selvfølge blevet viet i kirken, og vi tre blev som en lige så stor selvfølge døbt. Min far kom fra et indremissionsk hjem, men havde ikke taget det til sig. Mor bad aftenbøn med os, og min søster og jeg fik lov til at gå i søndagsskole hos baptisterne. Der boede nogle flinke baptister på vores vej, og de var gode fortællere. Hjemme holdt vi kristen jul med julesalmer og »Det kimer nu til julefest«, når vi satte os til bords juleaften. Så var der højtid og paradys på jord. Først langt senere kunne de finde på at gå i kirke, og de var meget loyale og støttende over for min søster, der blev diakon, og mig, der blev præst. Min lillebror blev en meget dygtig fiskekipper i byen og var dermed kollega til min far. Da min mor

døde, begyndte min far at gå i kirke en gang imellem. Men jeg er altså ikke vokset op med kirken. Jeg gik op i min skole og i at spille fodbold.

Jeg ser en stor fordel i den baggrund, for det gør, at jeg altid har kunnet forstå dem, der ikke går i kirke. Jeg ved, hvad det vil sige at leve i en familie, der ikke går i kirke og samtidig er gode mennesker.

Farmor

Den, der på afgørende vis satte mig i gang med at tænke på kristendom, var min farmor. Hun var troende og hørte til Indre Mission; hun var kærlig og sjov. Når vi besøgte hende en søndag i Fjerritslev, og vi skulle spise, bad hun bordbøn. Det var helligt og højtideligt, syntes jeg. Inden vi tog hjem, læste hun dagens stykke fra *Brødremenighedens Husandagtskalender* og bad for hele slægten. Det gjorde indtryk. Det gik op for mig, at hun havde noget, andre ikke havde. Det ville jeg også have.

Jeg fandt ud af, at man kunne gå fortabt – ikke fordi jeg husker, at der blev trampet rundt i det, men det gik dog op for mig, at det kunne man. Derfor gjaldt det om at tro. Så jeg begyndte at læse om kristendommen. I skolen havde jeg en rigtig god lærer i religion. Han blev kaldt BibelAage. Ligesom baptisterne kunne også han fortælle bibelhistorie, så det stod lyslevende for en. Jeg blev særligt optaget af lignelsen om den barmhjertige samaritaner og bad om at få lov til at fortælle den for klassen. Det fik jeg lov til – stående ved min plads, som man gjorde dengang, når man blev hørt. Jeg skrev også en fortælling om den. Den lignelse har fulgt mig siden. Viceskoleinspektøren fik jeg til dansk. Han var formand for menighedsrådet og for Indre Mission, og ham kunne jeg snakke med i frikvarteret. Jeg husker, at han engang sagde til mig: »Hold fast ved det; det holder!« Jeg læste Bartholdys »Himmerlandsprædikener« og jeg forstod umiddelbart disse korte og enkle prædikener.

August 1966

Da jeg begyndte i 6. klasse, skete det næste afgørende for mig. Vi fik en ny præst i byen, Asger Højlund, som kom fra Kingos Kirke på Nørrebro i København. Han kom til byen med sin kone og syv børn. Den ældste var Asger, som siden blev professor i dogmatik, og nummer fem var Henrik, en kendt præst i dag.

Da skolen begyndte i august, begyndte jeg at gå i kirke om søndagen. Ene mand. Mine forældre respekterede det og lagde mig ingen hindringer i vejen. Jeg sad gerne i højre side, ottende række fra oven, så vidt jeg husker.

Når Højlund gik ind for alteret i messetøj, bøjede han sig og slog korsets tegn for sig. Jeg oplevede, at vi var på hellig grund; vi var foran Gud. Ham kan vi gå frem til på grund af Jesu gerning for os på korset.

Højlund brugte messeklæder, messede og brugte syndsbe-kendelse, Kyrie og Gloria. Han prædikede længe, men godt, og jeg forstod det. Det var en oplevelse at gå i kirke. Jeg elskede det. Gudstjenesten var kommet ind under huden på mig.

Jeg begyndte at holde mine egne gudstjenester kun for mig selv hjemme i mit kælderværelse med syndsbe-kendelse, Kyrie og Gloria, en norsk kirkebøn »for alteret« (dog uden nadver, for det vidste jeg godt, at man ikke måtte, når man ikke var præst). Min morgenkåbe agerede messehagel. Det var nørdet.

Jeg mødte også andre unge. De tog godt imod mig, og jeg kom ind i Hirtshals Kristelige Ungdomsforening (KFUM og KFUK). Præstens søn, Asger, og jeg læste mange lørdagsafte-ner næste dags tekst og snakkede om den. Derefter gik vi op og fik lækre sager hos mine forældre og så krimi.

Missionær i skolegården

Troen blev en overbevisning for mig, og den skulle deles med andre. Jeg havde det som profeten Ezekiel (Ez 3,16-21) og som

Paulus: »Ve mig, hvis jeg ikke forkynder det« (1 Kor 9,16). Jeg måtte give det videre. I klassen snakkede jeg med kammeraterne en for en i frikvarteret og beskrev frelsens vej for dem. Så havde jeg gjort, hvad jeg skulle. Og så måtte Helligånden klare resten. Jeg kunne finde på at stå nede ved pølsevognen og se, hvem jeg kunne komme i snak med. Engang havde jeg i KFS på gymnasiet fået en masse flyers om kristendom. Dem delte jeg ud i skolegården. Da blev jeg kaldt op til min klasse-lærer, som sagde, at det måtte jeg ikke.

Det var vildt, men det mærkelige er, at jeg ikke blev drillet for det. Jeg oplevede ingen mobning. Og jeg spillede stadig fodbold og passede min skole og følte mig på ingen måde udenfor, selv om de sikkert syntes, det var lidt underligt.

En af mine venner og jeg gik op i viden og verdenshistorie. Vi lavede en lille forening, lånte et klasseværelse, og der fortalte vi de interesserede – og der dukkede faktisk nogen op! – om kristendom og verdenshistorie. Vi forestillede os, at vi var i folketinget og talte fra katederet. Ja, også det var jo nørdet og vildt rablende, men ingen greb ind, så helt tosset har det jo heller ikke været.

Fra slaveri til frihed

Efterhånden blev det dog et slaveri for mig, at jeg skulle fortælle alle folk om Kristus. Så jeg gik til Højlund og delte mit slaveri med ham. Han svarede: »Jeg tror, vi skal have det ligesom Christian Hausgaard (Niels Hausgaards far).« Højlund fortsatte: »Når Christian Hausgaard møder mennesker, sidder det i ham: Skal jeg sige noget nu? Nogle gange siger han noget. Andre gange siger han ikke noget.« Højlunds pointe var, at det skal leve i os, som Peter også understreger det (1 Pet 3,15-16), men vi skal også være klar over, at vi ikke altid skal sige noget, for som Christian Hausgaard sagde mange år efter, da jeg snakkede med ham om det: »Folk er ikke altid klar til at lytte.«

Og Højlunds råd hjalp mig. Det befriede mig fra mit slaveri, så jeg kunne ånde frit med opgaven. Det skal vi leve i, båret af en optagethed af Gud, af mennesker og mødet mellem Gud og mennesker, i en spænding mellem dristighed og ydmyg venten. Eller som en af de unge i menigheden sagde forleden: »Vi bringer det brænde til bålet, vi kan have i favnen, og så må Gud lave bål.«

I 7. klasse gik jeg til præst hos Højlund. Det var fint, men jeg fik ikke meget ud af det, for jeg kunne tingene i forvejen. Højlund ville, at vi skulle kunne Luthers forklaringer til trosbekendelsen udenad. Ikke dårligt at have med sig i bagagen. Jeg var den konfirmand, der havde gået flittigst i kirke; for det fik jeg nogle håndører af Højlund. Dem var jeg nu ikke så glad for; jeg følte mig udstillet, og der var jo ikke noget mærkeligt i, at jeg med min indstilling og interesse kom hyppigt i kirke, og den praksis med at belønne den flittigste kirkegænger blandt konfirmanderne har jeg aldrig brugt over for mine egne konfirmander.

Mit konfirmationsord som en hjælp gennem livet

Jeg blev konfirmeret den første søndag i maj 1968 og glemmer aldrig den dag. Højlund havde overhøring, så vi skulle være vågne. Jeg var meget glad for det konfirmationsord, han gav mig: »Strid troens gode strid, grib det evige liv, som du er kaldet til« (1 Tim 6,12). Det har fulgt mig siden. Et godt ord. Der findes en strid, der skal strides. En god strid. At tro er en kamp – og en kamp for den. Det gælder i mit eget liv, men også i kirkens liv. Også her er der en kamp at kæmpe, en kirkekamp. Vi skal »kæmpe for den tro, som én gang for alle er overdraget de hellige« (Jud 3).

I Hirtshals mødte jeg hos Højlund den dimension. Han havde været med blandt de 11, der udgav *Kirkens ja og Nej* i 1964. Han var formand for *Sammenslutningen til oprettelse og*

drift af et menighedsfakultet i Danmark. Han var også formand for *Bibelnøglen* for at styrke bibellæsningen i menigheden. Han var en dygtig teolog og var i mange år den teolog, der havde fået den højeste eksamen på teologi i Aarhus.

Kirkekampen gik mig i blodet fra begyndelsen. »Grib det evige liv, som du er kaldet til«. *Carpe diem!* Troen er et griberedskab. Troen skal gribe om Kristus, dåben, skriftemålets tilsigelse og håndspålæggelse og Kristi legeme og blod i nadveren. Grib livet. Vi er kaldet til det liv, og vi har bekendt os til det i mange vidners nærvær (1 Tim 6,12b), i dåben, ved konfirmationen, om søndagen, ved ordinationen. Og den tro skal der kæmpes for!

Jeg vil være præst

1968 blev et skelsættende år i mit liv, for det år besluttede jeg, at jeg ville være præst, når jeg blev stor. Det har været en stor hjælp for mig med denne tidlige afklaring. Det gav koncentration og retning. Og det har fulgt mig gennem alle årene. Jeg har aldrig oplevet at skulle noget andet, heller ikke når det var allersværest. Af en eller anden grund har jeg ikke talt om det som Guds kald, men det var det jo nok. I hvert fald var det det, jeg skulle, havde lyst til og følte mig forpligtet på. Godt 41 år som præst har kun bekræftet det. Sådan blev det for mig, og jeg er taknemlig for, at den klarhed altid har fulgt mig.

Højlund og hans kone, Beate, og nogle andre voksne mødtes mandag aften i kirkens kor og knælede foran alteret og bad for sognet. Jeg fik lov til at være med som den absolut yngste, men hvor var det godt at være blandt ældre og garvede kristne. Jeg husker den gamle alvorsmand Christian Hede, da han bad: »Herre, jeg kan ikke huske deres navne, men du kender dem ...«

Da jeg kom i realen, fik jeg lov til at være sammen med de unge, der var en tak ældre end mig selv, nemlig i KFS-gruppen på Hjørring Gymnasium (KFS, Kristeligt Forbund for

Studerende). Jeg har nok altid strakt mig efter dem, der var ældre end mig selv. Dem hentede jeg mest hos. Jeg kom med på mange lejre og møder i de nordiske lande, noget, der gav yderligere retning, identitet og integritet og berigede mig med skøn forkyndelse og mødet med mange herlige mennesker. KFS-erfaringerne fra de unge år sidder dybt i mig, og det har været en glæde sidenhen selv at bidrage lidt i taknemlighed for alt det gode, jeg selv fik gennem den bevægelse. I både Vigerslev og Sct. Pauls har det været en glæde at møde rigtig mange KFS'ere.

Jeg ledte en konfirmandklub, som samledes i Højlunds kælder. Jeg gik på besøg på det lokale alderdomshjem, snakkede med de ældre, jeg besøgte og lyttede til dem og holdt andagt for dem.

Højlund rejste i de år meget rundt og advokerede for oprettelsen af et menighedsfakultet, og jeg fik lov til at komme med ud til nogle af møderne. Min opgave var at stå ved udgangen og uddele flyers.

Det var en oplevelse sammen med mange unge at gå rundt i byen og samle underskrifter mod fri abort. Højlund beundrede mig for at gå i det mest socialt belastede kvarter, men jeg oplevede det nu ikke som belastet, og jeg blev ikke chikaneret af nogen.

Den første åbenbaring: De otte småskrifter

Jeg bruger et stort ord: »åbenbaring« om nogle af de ting, jeg har oplevet, og som på en særlig måde har præget mig. Åbenbaring er et stærkt teologisk ladet ord. Jeg tillader mig at bruge det om de indtil videre fem gange i mit liv, hvor jeg mødte noget, jeg bagefter har kunnet se, gav mig en klarhed; jeg opdagede noget, der kom til at præge mig og min tjeneste på en særlig måde, og som har fulgt mig siden.

Da jeg gik i 1. real, hvad der i dag svarer til 8. klasse, var jeg en dag nede i den svenske sømandskirke. Her spillede jeg

bordtennis med nogle kammerater. Efter kampen gik jeg sveddryppende op i kaffestuen, inden jeg skulle hjem. Da kaldte lederen for sømandskirken, Christian Jensen – som godt vidste, at jeg ville være præst – på mig og sagde: »Kom herhen, Flemming, jeg har noget til dig.« Og så forærede han mig otte småskrifter, skrevet af en svensk biskop, der hed Bo Giertz.

De var skrevet på svensk, men jeg kunne fint læse og forstå dem. Måske hang det sammen med mine svenske rødder? Baatz-navnet er fra Sverige, idet min oldefar var svensker. Og i slægten er der sågar en ærkebiskop, Johannes Baazius, der virkede i Uppsala i begyndelsen af 1700-tallet.

De otte småskrifter var udgivet af Svensk Pastortidskrift og bar titlerne: *Findes Gud?*, *Har livet nogen mening?*, *Er Bibelen sand?*, *At tro på Guds Ord, Vel tror jeg på Gud ... men Bibelen?*, *Kærlighedens evangelium*, *Hvad kirken lærer om arvesynden*, *Skabelsesberetningen og naturvidenskaben* og *Den bibelske skabelsestro*.

De hæfter gav mig noget for livet. De lagde en grund, som jeg har bygget videre på lige siden.

Med denne min første åbenbaring blev jeg afklaret om nogle vigtige forhold, som jeg siden har bearbejdet, men grundlæggende står jeg for det samme i dag, som jeg lærte som 16-årig. Mødet med disse skrifter flyttede mig videre og skabte noget nyt, en ny indsigt og klarhed i en tid, hvor vi som unge kristne oplevede os presset af manges tro på videnskaben og socialismen.

De hjalp mig på tre områder:

For det første: Bo Giertz havde været overbevist ateist som ung. En, der gik i klasse med ham i gymnasiet, sagde om ham: Bo Giertz kunne umuligt blive kristen. Han kom til Uppsala og læste medicin som sin far. Men der mødte han en ateisme, som ikke var forbundet med den høje etik, han var opdraget med i sit hjem, og det skabte en uro i ham. En aften deltog han i et møde på universitetet, hvor en liberal teolog talte om Jesus, og med ét gik det op for den 20-årige: Kristendommen

er den sande forklaring. Findes Gud, skal jeg tjene ham! Og så sadlede han om, blev intellektuel kristen, begyndte at gå i kirke, skiftede fra medicin til filosofi og sprog på vej mod teologien. Det betød, at den modne Giertz gennem sit liv havde gennemskuet ateismens blålys og kunne blotlægge ateismen, og den indsigt og elegante beskrivelse kunne jeg få del i og hente hjælp i som ganske ung.

Det andet: Han kunne læse sin bibel. Han var ikke fundamentalist eller ortodoks i sit skriftsyn. Han så Bibelen som Guds ord til alle folk og til alle tider. Men den var ikke en lærebog i biologi og zoologi. Den gik ikke op i vestlig matematisk nøjagtighed. Og den skulle læses på en særlig måde: i frelseshensigt og for at møde Gud. Han havde et roligt og afslappet syn på forholdet mellem videnskaben og Bibelen og forstod at læse skabelsesberetningen. Det gav mig dybde og vidsyn i skriftsynet og siden en stor åbenhed over for de forskellige metoders betydning, muligheder og begrænsninger i læsningen af Bibelen og samtidig ærbødighed over for Skriften: Vi står under Guds ord og er under tiltale.

Endelig: Jeg havde aldrig mødt kristendommen skildret så elegant og medrivende. Ikke uden grund er han blevet sammenlignet med en anden ateist, der blev kristen, C.S. Lewis.

Jeg gik til Højlund, der fortalte mig, at Bo Giertz havde skrevet meget mere, og han forsynede mig med den ene bog efter den anden.

Siden mødte jeg ham og hørte ham holde foredrag og prædike. Jeg fik et personligt forhold til ham, skrev med ham, og vi talte med hinanden i telefonen. Han besøgte os i Vigerslev og prædikede ved højmessén. Han blev min mentor. Jeg besøgte ham i Göteborg og interviewede ham og var med, da han fyldte 90 og til hans begravelse to år senere. Han er afgjort den mand, der har betydet mest for min tro, min måde at se den kristne tro på, min måde at være præst på og se kirken på. I studietiden blev jeg kaldt »Flemming Bo Giertz Baatz Kristensen«. Det var jeg ikke ked af. Det morede mig.

Men mødet med Bo Giertz blev også anledning til, at jeg stiftede bekendtskab med meget andet frugtbart i svensk kirkeliv, fik nye bekendtskaber og venskaber, og mødte fantastisk god litteratur om teologi og spiritualitet og skarp tænkning om kirken. Ikke alt i Sverige er godt. Den svenske folkekirke er ikke god ved sine mindretal, ret hård faktisk, hvad man ikke på samme måde har været i Danmark. Svenskerne har ikke haft en Grundtvig. Men de har haft dygtige teologer og præster, åndspersoner, og en af dem er altså Bo Giertz, som året efter sin død i 1998 blev kåret til at være den mest betydningsfulde åndelige lederskikkelse i den svenske kirke i det 20. århundrede – til trods for at han blev mobbet og skældt ud de sidste 40 år af sit liv på grund af sit syn på ordningen med kvindelige præster. Men hans bøger og forkyndelse, hans lederskab, udstråling og enorme begavelse satte dybe spor i vide kredse også uden for Sverige, og man glemte det ikke, trods det kontroversielle, som magten i kirken og pressen fandt, der var over ham.

Bo Giertz havde også noget med Hirtshals at gøre. Mange fiskere fra den svenske vestkyst fiskede dengang fra Hirtshals og Skagen. Derfor byggede man den svenske sømandskirke, som Bo Giertz i 1954, da jeg var 1 år, indviede sammen med biskop Erik Jensen, Aalborg. Han besøgte indimellem Hirtshals, da sømandskirken hørte under hans jurisdiktion som biskop i Göteborg. Han nød megen respekt hos lederparret, Valborg og Christian Jensen, som satte ham højt.

Miljøet i og omkring Hirtshals Kirke var på mange måder en dansk udgave af den Bo Giertz'ke kirkelighed med vægt på den lutherske nådemiddelkristendom, samlingen om Guds ord og sakramenter. Som hos Giertz hed det ikke liturgi *eller* vækkelse, men altid liturgi *og* vækkelse, hvilket Giertz havde beskrevet i sit hyrdebrev, hvoraf en del siden udkom i Danmark som et lille hæfte. Det betød et ja til gudstjenesten og et ja til missionshuset og til vækkelses- og fornyelsesbevægelser, der stod på Ordets grund. Både liturgi og vækkelse hørte med i deres forskellighed og enhed, og de har begge noget at sige

til hinanden og modtage fra hinanden. Liturgi uden vækkelse bliver til tom æstetik og en holdeplads for selvretfærdigheden. Vækkelse uden liturgi mangler forankring og bliver på den måde let en udfoldelse af vores eget fromme kød. Men, understreger Giertz til sidst, i den kommende verden er der ikke brug for vækkelse, men alene for liturgi som den uafledelige lovprisning og tilbedelse.

Jeg købte med glæde hele pakken og havde ikke brug for at gøre op med noget.²

Højlunds pludselige død

I 1970 begyndte jeg på gymnasiet i Hjørring, hvorfra jeg tog nysproglig studentereksamen tre år efter. I alle tre år var jeg aktiv i KFS og i vores ungdomsforening i Hirtshals. Men i foråret 1971 skete det forfærdelige, at Højlund blot 48 gammel pludselig døde af en blodprop. Tilbage stod kone og syv børn, hvoraf de seks endnu var hjemmeboende. Familien havde mistet mand og far. Det var en by i sorg. Begravelsen og samværet bagefter i missionshuset var dyb og stærk, opløftende og trosstærkende midt i det forfærdelige. Gravstenen var fyldig og stor som Højlund var med ordene fra Sl 118,17 på stenen: »Jeg skal ikke dø, men leve og kundgøre Herrens gerninger«. Højlund taler endnu til os efter sin død. Det gør hans kone i øvrigt også; hun levede som enke og var meget virksom, indtil hun døde i 2022.

Hirtshals har sat ikke så få præster i søen. Vi, der kommer fra Hirtshals, og som har mødt Højlund og taget indtryk fra ham, har noget fælles og ens over os: den højlundske – Bo Giertz'ke – kirkelighed. Det er vi ikke stolte over, men taknemlige for, som vi vendelboer siger om det at være fra Vendsyssel!

2 Se mere om Bo Giertz i litteraturlisten, hvor nogle af hans bøger er listet op og Algot Matssons bog, *Ateisten der blev biskop*, og min artikel: »Bo Giertz og Danmark« i Rune Imberg (red): *Talet om korset – Guds kraft. Till minnet av Bo Giertz födelse* (Göteborg: Församlingsförlaget, 2005).